

DOI 10.58423/2786-6742/2026-14-304-318

УДК 336.74:343.7

Ольга КАРАПЕТЯН

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри безпеки та правоохоронної діяльності
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна
ORCID ID: [0000-0002-8747-7631](https://orcid.org/0000-0002-8747-7631)
Scopus Author ID: [57289741500](https://orcid.org/57289741500)
e-mail: olgakarapetan019@gmail.com
(Corresponding author)

Юрій КОЖЕНЬОВСЬКИЙ

здобувач ступеня доктора філософії,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна
ORCID ID: [0009-0007-6929-1116](https://orcid.org/0009-0007-6929-1116)

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В МЕХАНІЗМІ ВИЯВЛЕННЯ НЕОБГРУНТОВАНИХ АКТИВІВ ДЛЯ ЦИВІЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ

Анотація. У статті розглянуто роль фінансового моніторингу в механізмі виявлення необґрунтованих активів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення результативності протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, незаконному збагаченню, приховуванню активів та використанню фінансової системи для переміщення коштів сумнівного походження в умовах поширення транскордонних операцій та використання віртуальних активів. Метою дослідження є теоретико-правове та аналітичне обґрунтування ролі фінансового моніторингу у виявленні підозрілих фінансових операцій, які можуть свідчити про необґрунтованість походження активів, а також визначення напрямів удосконалення взаємодії між суб'єктами фінансового моніторингу, Державною службою фінансового моніторингу України та іншими уповноваженими органами. Методологічну основу дослідження становлять системний, структурно-функціональний, порівняльно-правовий, статистичний методи, методи аналізу та синтезу, а також ризик-орієнтований підхід. На основі аналізу нормативних положень та практики функціонування системи фінансового моніторингу запропоновано розглядати механізм виявлення необґрунтованих активів як послідовність взаємопов'язаних етапів: отримання інформації про фінансові операції; первинний ризик-орієнтований відбір; аналітичне дослідження фінансових потоків, джерел походження коштів та майнових зв'язків; встановлення ознак ризиковості та можливого приховування активів; формування узагальнених матеріалів; їх передачу компетентним органам та подальше використання отриманої інформації у процедурах розшуку, арешту, визнання активів необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави. Наукова новизна дослідження полягає у систематизації елементів механізму виявлення необґрунтованих активів та обґрунтуванні його функціонального зв'язку з процедурами цивільної конфіскації. Авторський внесок полягає у виокремленні основних інформаційних, аналітичних та міжсвідомчих компонентів зазначеного механізму, визначенні їх послідовності та встановленні ключових проблем його функціонування.

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованого підходу для вдосконалення аналітичної діяльності підрозділу фінансової розвідки, процедур міжвідомчого інформаційного обміну та ризик-орієнтованого виявлення активів із потенційно необґрунтованим походженням. Обґрунтовано доцільність подальшого розвитку цифрових інструментів аналізу фінансових потоків, автоматизованої обробки великих масивів даних та інтеграції державних інформаційних ресурсів. Перспективним напрямом подальших досліджень визначено формування цифрової моделі взаємодії фінансового моніторингу, розшуку активів та процедур їх стягнення в дохід держави.

Ключові слова: злочинні активи, криптоактиви, необґрунтовані активи, ПВК/ФТ, цивільна конфіскація, фінансова безпека, фінансовий моніторинг.

JEL Classification: K42, G28, O33

Absztrakt. A cikk a pénzügyi monitoring szerepét vizsgálja a megalapozatlan eredetű vagyon feltárásának mechanizmusában. A kutatás aktualitását a bűncselekményből származó jövedelmek legalizálása, a jogellenes vagyongyarapodás, a vagyon elrejtése, valamint a kétes eredetű pénzeszközök pénzügyi rendszeren keresztül történő mozgatása elleni fellépés hatékonyságának növelése indokolja, különös tekintettel a határokon átnyúló ügyletek és a virtuális eszközök alkalmazásának terjedésére. A kutatás célja a pénzügyi monitoring szerepének elméleti-jogi és analitikai megalapozása az olyan gyanús pénzügyi műveletek feltárásában, amelyek a vagyon eredetének megalapozatlanságára utalhatnak, továbbá a pénzügyi monitoring alanyai, az Ukrán Állami Pénzügyi Monitoring Szolgálat és más felhatalmazott szervek közötti együttműködés fejlesztési irányainak meghatározása. A kutatás módszertani alapját a rendszerszemléletű, strukturális-funkcionális, összehasonlító jogi és statisztikai módszerek, az elemzés és a szintézis módszerei, valamint a kockázatalapú megközelítés képezik. A jogszabályi rendelkezések és a pénzügyi monitoring rendszer működési gyakorlatának elemzése alapján a tanulmány a megalapozatlan eredetű vagyon feltárásának mechanizmusát egymással összefüggő szakaszok sorozataként értelmezi: a pénzügyi műveletekre vonatkozó információk beszerzése; elsődleges kockázatalapú szűrés; a pénzügyi áramlások, a pénzeszközök eredete és a vagyoni kapcsolatok analitikai vizsgálata; a kockázati ismérvek és a vagyon esetleges elrejtésére utaló jelek azonosítása; összefoglaló anyagok elkészítése; azok illetékes szervek részére történő továbbítása, valamint a megszerzett információk további felhasználása a vagyon felkutatására, zárolására, megalapozatlan eredetűvé nyilvánítására és az állam javára történő elvonására irányuló eljárásokban. A kutatás tudományos újdonsága a megalapozatlan eredetű vagyon feltárását szolgáló mechanizmus elemeinek rendszerezésében, valamint e mechanizmus és a polgári jogi elkobzási eljárások közötti funkcionális kapcsolat megalapozásában rejlik. A szerzői hozzájárulás az említett mechanizmus fő információs, analitikai és intézményközi elemeinek elkülönítésében, sorrendjük meghatározásában, valamint működésük kulcsfontosságú problémáinak feltárásában áll. Az eredmények gyakorlati jelentőségét az adja, hogy a javasolt megközelítés felhasználható a pénzügyi hírszerző egység analitikai tevékenységének, az intézményközi információcsere eljárásainak, valamint a potenciálisan megalapozatlan eredetű vagyon kockázatalapú feltárásának továbbfejlesztésére. A tanulmány indokolja a pénzügyi áramlások elemzését szolgáló digitális eszközök, a nagy adathalmazok automatizált feldolgozása, valamint az állami információs rendszerek integrációja további fejlesztésének célszerűségét. A további kutatások ígéretes irányaként a pénzügyi monitoring, a vagyonfelkutatás és az állam javára történő vagyonelvonás eljárásai közötti együttműködés digitális modelljének kialakítását határozza meg.

Kulcsszavak: bűncselekményből származó vagyon, kriptoeszközök, megalapozatlan eredetű vagyon, AML/CFT, polgári jogi elkobzás, pénzügyi biztonság, pénzügyi monitoring.

Abstract. The article examines the role of financial monitoring in the mechanism for identifying unfounded assets. The relevance of the study is due to the need to increase the effectiveness of countering the legalization of proceeds from crime, illicit enrichment, concealment of assets, and the use of the financial system to move funds of dubious origin in the context of the spread of cross-border transactions and the use of virtual assets. The purpose of the study is to provide a theoretical, legal and analytical justification for the role of financial monitoring in identifying suspicious financial transactions that may indicate the unfounded origin of assets, as well as to identify areas for improving interaction between financial monitoring entities, the State Financial Monitoring Service of Ukraine and other authorized bodies. The methodological basis of the study includes systemic, structural-functional, comparative-legal, statistical methods, methods of analysis and synthesis, as well as a risk-oriented approach. Based on the analysis of regulatory provisions and the practice of the financial monitoring system, it is proposed to consider the mechanism for identifying unfounded assets as a sequence of interconnected stages: obtaining information about financial transactions; initial risk-oriented selection; analytical study of financial flows, sources of funds and property relations; identification of signs of risk and possible concealment of assets; formation of generalized materials; their transfer to competent authorities and further use of the information obtained in the procedures for searching, arresting, recognizing assets as unfounded and their recovery into state revenue. The scientific novelty of the study lies in the systematization of the elements of the mechanism for identifying unfounded assets and substantiating its functional connection with civil confiscation procedures. The author's contribution lies in the isolation of the main information, analytical and interdepartmental components of the specified mechanism, determining their sequence and establishing key problems of its functioning. The practical significance of the results obtained lies in the possibility of using the proposed approach to improve the analytical activities of the financial intelligence unit, procedures for interdepartmental information exchange and risk-oriented detection of assets with potentially unjustified origin. The feasibility of further development of digital tools for analyzing financial flows, automated processing of large data sets and integration of state information resources is substantiated. The formation of a digital model of interaction between financial monitoring, asset tracing, and procedures for their recovery into state revenue is identified as a promising direction for further research.

Keywords: criminal assets, crypto assets, unfounded assets, AML/CFT, civil forfeiture, financial security, financial monitoring.

Постановка проблеми. Сучасні зміни у фінансовій системі, розвиток цифрової економіки, широке використання віртуальних активів і глобалізація фінансових потоків призводять до нових способів отримання протиправних доходів. В умовах воєнного стану і зростання економічної нестабільності боротьба зі злочинними активами стає особливо важливою для забезпечення фінансової безпеки держави. Незаконно здобуте майно використовується не тільки для легалізації злочинних доходів, але й для фінансування корупції, ухилення від податків, незаконного виведення грошей за кордон та підтримки організованої злочинності.

Одним із важливих інструментів для боротьби з такими явищами є система фінансового моніторингу, яка дозволяє виявляти підозрілі фінансові операції, аналізувати ризиковані операції та передавати отриману інформацію до відповідних органів. Водночас традиційні методи кримінального переслідування не завжди швидко забезпечують повернення активів, джерела яких не підтверджуються легальними способами. Відтак, питання застосування цивільної

конфіскації необґрунтованих активів, що дозволяє вилучити майно без необхідності повторного вироку є актуальними і своєчасними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема фінансового контролю, фінансових розслідувань і боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих незаконним шляхом, активно досліджується вітчизняними та закордонними науковцями. Теоретичні основи забезпечення національної фінансової безпеки детально описані в роботі О. І. Барановського, де розглядається питання фінансової безпеки, збільшення системних внутрішніх і зовнішніх фінансових ризиків та пропонуються способи їх зменшення, що власне стало основою для подальших досліджень в сфері фінансового моніторингу [1].

Комплексний підхід до забезпечення фінансової безпеки бізнесу представлений у монографії Т. Г. Васильціва, В. І. Волошина, О. Р. Бойкевича та В. В. Каркавчука, де акцентується увага на механізмі управління фінансовими ризиками, інституційних засадах економічної безпеки та способах покращення фінансової політики країни [2].

Практичні аспекти функціонування системи фінансового моніторингу відображені у дослідженнях М. П. Федішин та О. Г. Стужука. Автори обґрунтовують необхідність упровадження ризик-орієнтованого підходу як основи ефективного управління ризиками, акцентують увагу на ролі комплаєнс-функції. [3].

Водночас сучасні тенденції фінансової розвідки потребують подальшого наукового осмислення з урахуванням цифрової трансформації фінансового сектору, використання ризик-орієнтованого підходу, поширення операцій із віртуальними активами та оновлення міжнародних стандартів FATF. Недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного аналізу результативності діяльності Державної служби фінансового моніторингу України в сучасних умовах, що й зумовило вибір теми та мету цього дослідження.

Становлення інституту цивільної конфіскації необґрунтованих активів залишається недостатньо вивченим саме в економічному плані. Багато наукових робіт зосереджені переважно на кримінально-правових або процесуальних питаннях конфіскації активів, тоді як економічні механізми оцінки ризикованості активів, ефективність фінансового моніторингу та роль аналітичних систем у виявленні незаконного майна потребують додаткового комплексного дослідження.

Крім того, недостатньо вивченими є питання інтеграції механізмів цивільної конфіскації у фінансовий моніторинг, використання ризик-орієнтованого підходу для оцінки необґрунтованих активів, а також використання сучасних технологій аналізу великих даних у випадку розслідування фінансових правопорушень.

Формулювання цілей статті. Метою даної наукової праці є вивчення сучасних методів запобігання і боротьби зі злочинними активами в системі фінансового моніторингу та доцільність використання інституту цивільної

конфіскації необґрунтованих активів як способу забезпечення фінансової безпеки держави.

Методи та методологія. Методологічною основою дослідження є набір загальнонаукових і спеціальних методів, які допомогли провести детальний аналіз механізмів фінансового моніторингу та конфіскації активів. У дослідженні застосовано системний підхід для визначення ролі фінансового моніторингу в системі фінансової безпеки держави. З використанням порівняльного методу проаналізовано особливості кримінальної та цивільної конфіскації активів, а також міжнародні норми у сфері ПВК/ФТ. Методи аналізу та синтезу використовуються для оцінки сучасних тенденцій у розвитку фінансового моніторингу, дослідження ризикових фінансових операцій та визначення факторів, що впливають на легалізацію незаконних доходів. Статистичний метод використано для опрацювання офіційних показників діяльності Державної служби фінансового моніторингу України за 2023-2025 рр. Ризик-орієнтований підхід дав можливість оцінити ефективність механізму виявлення необґрунтованих активів в умовах цифровізації фінансової системи. Інформаційною основою дослідження стали нормативні документи України, які стосуються запобігання і боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом. Серед них Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення» [4] та Положення про Державну службу фінансового моніторингу України (ДСФМУ) [5]. Також були враховані міжнародні рекомендації FATF [6], матеріали оцінювання системи ПВК/ФТ, підготовлені MONEYVAL [7], офіційні звіти про роботу Державної служби фінансового моніторингу України [8-10], офіційні звіти про роботу Агенства з розшуку та менеджменту активів (APMA) [11-13], а також аналітичні матеріали від Egmont Group [14] та Basel Institute on Governance [15].

Основні результати дослідження. Система запобігання і боротьби зі злочинними активами є елементом забезпечення фінансової безпеки країни та стабільності фінансової системи. В сучасних умовах, розвиток цифрових фінансових технологій, збільшення кількості транскордонних фінансових операцій і використання віртуальних активів призводять до виникнення нових схем і можливостей для незаконного збагачення. Це вимагає вдосконалення механізмів фінансового моніторингу, ризик-орієнтованого аналізу та застосування ефективних інструментів для повернення незаконно отриманих активів. Використання фінансового моніторингу для виявлення активів доцільно розглядати як послідовність взаємопов'язаних інформаційних, аналітичних та правових дій, у межах яких дані про фінансові операції трансформуються у відомості, що можуть бути використані компетентними органами для виявлення та розшуку активів. Важливо розмежовувати функції фінансового моніторингу,

розшуку активів, арешту та судового стягнення: вони здійснюються різними суб'єктами та мають різні правові підстави.

Злочинні активи включають гроші, майно, корпоративні права, цінні папери або інші фінансові ресурси, отримані внаслідок злочинної діяльності чи використані для її фінансування. Їх присутність у легальній економіці створює великі ризики для фінансової системи, сприяє тінізації економіки та призводить до корупційних ризиків.

Важливу роль у боротьбі зі злочинними активами відіграє фінансовий моніторинг, який гарантує:

- виявлення підозрілих фінансових угод;
- оцінювання ризиків клієнтів;
- аналіз джерела походження грошей;
- передачу даних до спеціально уповноважених органів;
- запобігання використанню фінансової системи для легалізації незаконних доходів.

У рамках інтеграції України до міжнародної системи фінансової безпеки передбачено дотримання стандартів FATF та директив Європейського Союзу у сфері ПВК/ФТ [6]. Ризик-орієнтований підхід дозволяє фінансовим установам зосереджувати ресурси на найбільш ризикових угодах та учасниках фінансового моніторингу

Механізм виявлення необґрунтованих активів доцільно розглядати як чітку послідовність відповідних етапів – починаючи з отримання та первинного відбору даних про фінансові операції та завершуючи їх аналітичним аналізом, складанням узагальнюючих документів та надсиланням інформації відповідальним органам для подальшого розшуку, арешту та вирішення питання про конфіскацію активів на користь держави. Головні етапи фінансового моніторингу, їх основні суб'єкти, зміст та результати систематизовано в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні етапи фінансового моніторингу в механізмі виявлення необґрунтованих активів*

Етапи	Основні суб'єкти	Зміст та результат
1. Виявлення та повідомлення	Суб'єкти первинного фінансового моніторингу	Виявлення ознак ризиковості операцій, проведення належної перевірки та подання інформації до ДСФМУ.
2. Збирання та оброблення інформації	ДСФМУ	Отримання, перевірка, систематизація та первинний аналіз повідомлень і додаткової інформації.
3. Ризик-орієнтований аналіз	ДСФМУ	Виявлення зв'язків між операціями, особами та активами, формування досьє та встановлення ознак можливих правопорушень.
4. Формування та передавання матеріалів	ДСФМУ; правоохоронні та розвідувальні органи	Підготовка узагальнених матеріалів і передавання їх компетентним органам для подальшого реагування.

Етапи	Основні суб'єкти	Зміст та результат
5. Виявлення ознак необґрунтованих активів та розшук активів	Правоохоронні органи; НАЗК, АРМА; інші уповноважені органи	Встановлення місцезнаходження, власників та характеристик активів, отримання інформації з державних і міжнародних джерел. Аналіз інформації про активи та доходи публічних службовців, співставлення вартості активів із законними доходами.
6. Арешт і судові рішення	Прокурор, суд та інші уповноважені суб'єкти	Застосування передбачених законом заходів забезпечення та вирішення судом питання щодо необґрунтованих активів і їх стягнення в дохід держави.

* Джерело: складено на основі [4; 16 - 18]

Одним із суттєвих викликів для системи фінансового моніторингу є активне використання криптовалют. Використання віртуальних активів забезпечує високу анонімність та ускладнює процеси визначення справжніх власників.

Одним із найбільш дієвих способів повернення незаконно здобутих активів у сучасних умовах є цивільна конфіскація необґрунтованих активів.

У нинішніх наукових дослідженнях поняття «цивільна конфіскація» (Non-Conviction Based Asset Recovery) розглядається як окремий правовий інструмент для повернення активів, у випадку не підтвердження їх публічно-значущими особами, без необхідності винесення обвинувального вироку у кримінальному провадженні. На відміну від кримінальної конфіскації, цивільна конфіскація ґрунтується на аналізі законності походження майна, відповідно до доходів публічної особи та вартістю її активів, а також на застосуванні стандартів доказування, що використовуються в цивільному процесі.

Вважаємо, що цивільну конфіскацію доцільно розглядати як складний адміністративно-правовий і судовий механізм, що включає виявлення, підтвердження сумнівності походження активів та їх подальше вилучення на користь держави, за умов дотримання принципів законності, пропорційності та судового контролю.

За своєю правовою природою цей механізм має спільну рису з моделлю Non-Conviction Based Asset Recovery, крім того, він призначений для повернення незаконно отриманих активів незалежно від наявності обвинувального вироку, але має свої процесуальні особливості, визначене коло учасників та особливості процесу доказування.

Отже, в межах нашого дослідження використовується термін «цивільна конфіскація» як широка узагальнююча наукова категорія, що охоплює сучасні міжнародні механізми повернення незаконних активів і дозволяє порівнювати їх з українською моделлю визнання активів необґрунтованими та їх вилучення на користь держави.

На відміну від традиційної кримінальної конфіскації, цивільна конфіскація дає можливість виявляти активи, щодо яких немає законних доказів походження, навіть без винесення повторного вироку в кримінальній справі.

Основною перевагою цивільної конфіскації є можливість:

- швидко блокувати незаконно здобуті активи;
- зменшення ризиків їх подальшого приховування;
- підвищення ефективності повернення грошей до бюджету;
- укріплення антикорупційного механізму держави.

Порівняння кримінальної та цивільної конфіскації як правових механізмів повернення активів наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика кримінальної та цивільної конфіскації активів*

Критерій	Кримінальна конфіскація	Цивільна конфіскація
Підстава застосування	Обвинувальний вирок	Наявність необґрунтованих активів
Необхідність доведення вини	Обов'язкова	Не є визначальною
Тривалість процедури	Тривала	Відносно швидка
Основна мета	Покарання особи	Повернення незаконних активів
Економічний ефект	Частковий	Високий
Ризик приховування активів	Високий	Менший

*Джерело: сформовано авторами

Сучасна система фінансового моніторингу та фінансової розвідки в Україні «...є важливою і дієвою формою державного контролю з метою запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму. Система фінансової розвідки, з одного боку, має відповідати міжнародним вимогам, а з іншого – максимально враховувати наявну фінансову систему, соціально-економічні та культурні особливості, правові та правоохоронні традиції держави» [19, с 9].

Дана система функціонує в умовах перманентного зростання фінансових операцій, переходу банківської сфери в цифровий формат та зростання ризикових транзакцій. Питання боротьби зі злочинними активами постало особливо гостро на початку повномасштабного військового вторгнення, що призвело до зростання кількості операцій щодо нелегального виведення коштів, використання криптовалюти та активізацію тіньової економіки.

Дослідження роботи системи фінансового моніторингу показує, що кількість повідомлень про підозрілі фінансові дії, які належать до компетенції Державної служби фінансового моніторингу України, зростає. Це відбувається як через вимоги регуляторів, так і завдяки більш активному застосуванню ризик-

орієнтованого підходу з боку осіб, які використовують первинний фінансовий моніторинг»

Для оцінювання результативності фінансового моніторингу для виявлення необґрунтованих активів доцільно проаналізувати динаміку основних показників діяльності ДСФМУ за 2023-2025 рр. Вибір зазначеного періоду зумовлений необхідністю простеження змін у роботі системи фінансового моніторингу в умовах воєнного стану та оцінювання результатів її інформаційно-аналітичної діяльності (табл. 3).

Важливою особливістю 2025 року стало впровадження ризик-орієнтованого підходу та кейсового звітування. ДСФМУ зазначає, що інформація аналізується з урахуванням ризику, об'єднується за спільними учасниками, фінансовими зв'язками, після чого формуються дос'є та узагальнені матеріали.

Таблиця 3

Основні показники діяльності Державної служби фінансового моніторингу України у 2023-2025 рр.*

Показник	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Отримані повідомлення про фінансові операції, од.	1 432 684	1 754 604	1 957 278
Взяті на облік повідомлення, од.	1 429 594	1 750 940	1 953 807
Підозрілі фінансові операції (діяльність) серед взятих на облік, од.	155 369	307 828	320 279
Кейсові повідомлення з визначеними ознаками підозри, од.	98 535	208 852	255 178
Матеріали, передані до правоохоронних та розвідувальних органів, од.	1 122	1 053	1 441

**Джерело: сформовано на основі офіційних звітів Державної служби фінансового моніторингу України за 2023-2025 рр. [8-10].*

Дані табл. 3 свідчать про збільшення обсягів інформації, що надходить до ДСФМУ та опрацьовується ним. Одночасно з розширенням загального масиву повідомлень простежується збільшення кількості підозрілих фінансових операцій та кейсових повідомлень із визначеними ознаками підозри.

Огляд офіційного звіту Державної служби фінансового моніторингу України показує, що в документі відсутня інформація про кількість підозрілих фінансових операцій за різними категоріями ризику. Тому для упорядкування отриманих результатів нами проведено аналіз основних видів ризиків, що відповідають міжнародним стандартам FATF (табл. 4).

Таблиця 4

Основні види ризиків, що ідентифікувалися Державною службою фінансового моніторингу України у 2025 році (авторське узагальнення)

Вид ризику	Характеристика
Транскордонне переміщення коштів	Використання міжнародних фінансових операцій для приховування походження активів
Використання віртуальних активів	Проведення операцій із криптовалютами та іншими цифровими активами з метою ускладнення відстеження фінансових потоків
Використання фіктивних суб'єктів господарювання	Створення або використання юридичних осіб без реальної господарської діяльності для маскування фінансових операцій
Корупційні схеми	Легалізація доходів, одержаних унаслідок корупційних кримінальних правопорушень
Податкові схеми	Використання механізмів ухилення від оподаткування та мінімізації податкових зобов'язань
Інші високоризикові операції	Інші операції, що мають ознаки підозрілості відповідно до законодавства та міжнародних стандартів

Джерело: сформовано на основі Звіту Державної служби фінансового моніторингу України за 2025 рік [8] та Рекомендацій FATF [6].

З огляду на систематизацію основних видів ризиків, що ідентифікуються під час здійснення фінансового моніторингу зазначимо, що ключовим показником успішності системи боротьби з незаконними активами є обсяги майна, щодо якого було використано механізм цивільної конфіскації.

Важливою складовою механізму виявлення та повернення активів є діяльність АРМА щодо їх виявлення, розшуку, передачі в управління та реалізації. Основні показники діяльності АРМА та їх значення для механізму виявлення активів наведено в табл. 5.

Таблиця 5

Основні показники діяльності АРМА щодо виявлення та розшуку активів у 2023-2025 рр.*

Показник	2023	2024	2025	Значення для механізму виявлення необґрунтованих активів
Звернення щодо виявлення та розшуку активів	12767	7 865	9 468	Характеризує обсяг звернень щодо розшуку активів
Особи, щодо яких здійснювалися заходи з виявлення та розшуку активів	17649	12 661	18 100	Характеризує масштаб діяльності з ідентифікації активів та пов'язаних із ними осіб
Реалізація арештованих активів, млн. грн.	570,6	326,3	411,5	Характеризує результативність подальшого опрацювання арештованих активів та їх економічне використання в інтересах держави.

** Джерело: сформовано на основі звітів про діяльність АРМА за 2023-2025 рр. [11-13].*

Фінансові результати діяльності АРМА також демонструють значну роль у формуванні надходжень до державного бюджету.

Таким чином, наведені показники підтверджують зростання ролі АРМА як інституційної ланки механізму виявлення, розшуку та управління активами. Водночас ці показники не можуть ототожнюватися безпосередньо з обсягом необґрунтованих активів, щодо яких застосовано цивільну конфіскацію, оскільки остаточне рішення про стягнення необґрунтованих активів у дохід держави приймається судом.

Незважаючи на позитивні зміни, сучасна система боротьби з підозрілими операціями стикається з безліччю труднощів. До основних із них можна віднести:

- недостатню інтеграцію державних інформаційних ресурсів;
- складності у визначенні кінцевих бенефіціарних власників;
- слабкий рівень міжнародного обміну фінансовою інформацією;
- застосування нових технологій для прикриття незаконних активів;
- велика кількість операцій з криптоактивами [19].

Таким чином, результати проведеного дослідження підтверджують необхідність подальшого вдосконалення системи фінансового моніторингу, розширення можливостей цивільної конфіскації активів і впровадження сучасних цифрових технологій для захисту фінансової безпеки держави.

В той же час ефективність механізму цивільної конфіскації в значній мірі залежить від якості фінансового моніторингу та можливостей аналітичної системи.

Аналіз сучасної практики показує, що ефективність реагування на злочинні дії залежить від того, наскільки добре налагоджена система міжвідомчої взаємодії між підрозділом фінансової розвідки та правоохоронними і банківськими установами, міжнародними організаціями. При цьому недостатній рівень цифровізації державних реєстрів, розрізненість інформаційних баз і комплексний обмін даними між країнами залишаються серйозними проблемами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дало змогу уточнити місце фінансового моніторингу в механізмі виявлення необґрунтованих активів, які можуть бути предметом цивільної конфіскації. Фінансовий моніторинг у цьому механізмі виконує передусім інформаційно-аналітичну функцію: забезпечує отримання та аналіз даних про фінансові операції, формування дос'є та матеріалів для компетентних органів.

За підсумками проведеного дослідження нами сформовано певні висновки та узагальнення.

Вивчення наукової літератури, правових актів, міжнародних документів FATF, а також матеріалів MONEYVAL, Egmont Group, Basel Institute on Governance та офіційних звітів Державної служби фінансового моніторингу України показало, що ефективність фінансової розвідки все більше залежить від застосування ризик-орієнтованого підходу, сучасних інформаційних технологій та міжвідомчої взаємодії.

Авторський внесок полягає у систематизації етапів зазначеного механізму та розмежуванні функцій його основних суб'єктів. Практичне значення результатів полягає у можливості використання запропонованої структуризації для оцінювання взаємодії між суб'єктами системи ПВК/ФТ, удосконалення інформаційного обміну та визначення показників результативності на окремих етапах механізму. Офіційні дані за 2025 рік свідчать про значний обсяг інформаційного та аналітичного навантаження на систему, що посилює потребу в автоматизації оброблення даних і розвитку ризик-орієнтованого аналізу.

Серед перспективних напрямків майбутніх наукових досліджень варто виділити розробку методичних підходів до використання технологій штучного інтелекту, машинного навчання та аналізу великих даних у фінансовій розвідці; удосконалення моделей оцінювання ризиків для операцій з віртуальними активами; вивчення шляхів інтеграції інформаційних ресурсів між державними та первинними суб'єктами фінансового моніторингу; а також оцінка результативності впровадження нових законодавчих ініціатив Європейського Союзу у сфері ПВК/ФТ в національну систему фінансового моніторингу України, що призведе до покращення роботи інституту цивільної конфіскації в Україні.

Фінансування. Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що не мають конфлікту інтересів.

Декларація використання ШІ. Підчас підготовки рукопису автори частково використовували інструмент штучного інтелекту ChatGPT для редагування тексту, перекладу, перевірки орфографії. Основні наукові здобутки даного дослідження є виключно внеском авторів.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. *Фінансова безпека* : монографія. Київ : Фенікс, 1999. 338 с. URL: <https://ief.org.ua/publication/monohrafii/1999/finansova-bezpeka> (дата звернення: 15.07.2026).
2. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. *Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення* : монографія / за ред. Т. Г. Васильціва. Львів : Ліга-Прес, 2012. 388 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20120802.pdf> (дата звернення: 15.07.2026).
3. Федішин М. П., Стужук О. Г. Система фінансового моніторингу в банках України: структурна модель та механізми реалізації ризик-орієнтованого підходу. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: Економіка*. 2024. № 3–4. С. 98–105. DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-3-4-15>
4. Про запобігання та протидію легалізації / відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX : станом на 31.07.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 31.07.2026).
5. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 № 537 : станом на 31.07.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.07.2026).
6. Financial Action Task Force. *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations*. Paris : FATF, 2026. URL:

- <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html> (дата звернення: 01.08.2026).
7. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism. *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures: Ukraine: 2nd Enhanced Follow-up Report & Technical Compliance Re-Rating*. Strasbourg : Council of Europe, 2020. URL: <https://rm.coe.int/moneyval-2020-9-sr-2nd-enhanced-fur-ua/1680a01d6a> (дата звернення: 11.07.2026).
 8. Державна служба фінансового моніторингу України. *Річний звіт Держфінмоніторингу за 2025 рік*. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/2025/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%B7%D0%B0%202025%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf> (дата звернення: 01.08.2026).
 9. Державна служба фінансового моніторингу України. *Річний звіт Держфінмоніторингу за 2024 рік*. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/peremoga/REPORT2024.pdf> (дата звернення: 01.08.2026).
 10. Державна служба фінансового моніторингу України. *Річний звіт Держфінмоніторингу за 2023 рік*. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2023ukr.pdf> (дата звернення: 01.08.2026).
 11. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами. *Звіт про діяльність АРМА за 2025 рік*. URL: <https://arma.gov.ua/files/general/2026/04/14/2025.pdf> (дата звернення: 06.08.2026).
 12. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами. *Звіт про діяльність АРМА за 2024 рік*. URL: <https://arma.gov.ua/files/general/2025/03/19/20250319141159-19.pdf> (дата звернення: 06.08.2026).
 13. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами. *Звіт про діяльність АРМА за 2023 рік*. URL: <https://arma.gov.ua/files/general/2024/05/22/20240522134111-54.pdf> (дата звернення: 01.08.2026).
 14. Egmont Group of Financial Intelligence Units. *Best Egmont Cases: Financial Analysis Cases 2014–2020*. 2021. URL: <https://egmontgroup.org/wp-content/uploads/2021/10/Financial-Analysis-Cases-2014-2020.pdf> (дата звернення: 11.08.2026).
 15. Basel Institute on Governance. *Basel AML Index 2025: 14th Public Edition – Global Money Laundering and Financial Crime Risk Ranking*. Basel : Basel Institute on Governance, 2025. URL: <https://baselgovernance.org/resources/publications/basel-aml-index-2025/> (дата звернення: 26.06.2026).
 16. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII : станом на 31.07.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/772-19> (дата звернення: 31.07.2026).
 17. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV : станом на 06.08.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15> (дата звернення: 06.08.2026).
 18. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII : станом на 06.08.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18> (дата звернення: 06.08.2026).
 19. *Фінансова розвідка* : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Карапетян. Тернопіль : Західноукраїнський національний університет, 2024. 339 с. URL: <https://monography.wunu.edu.ua/index.php/ed/catalog/book/6> (дата звернення: 15.08.2026).

References

1. Baranovskyi, O. I. (1999). *Financial security*. Kyiv: Feniks. <https://ief.org.ua/publication/monohrafi/1999/finansova-bezpeka> [in Ukrainian].
2. Vasylytsiv, T. H., Voloshyn, V. I., Boikevych, O. R., & Karkavchuk, V. V. (2012). *Financial and economic security of enterprises of Ukraine: Strategy and mechanisms of provision* (T. H. Vasylytsiv, Ed.). Lviv: Liha-Pres. <http://ird.gov.ua/irdp/p20120802.pdf> [in Ukrainian].
3. Fedyshyn, M. P., & Stuzhuk, O. H. (2024). System of financial monitoring in banks of Ukraine: Structural model and mechanisms for implementing a risk-based approach. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Economics*, (3–4), 98–105. <https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-3-4-15> [in Ukrainian].
4. On Prevention and Counteraction to Legalization / Laundering of the Proceeds of Crime, Terrorist Financing and Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction. Law of Ukraine No. 361-IX (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> [in Ukrainian].
5. On Approval of the Regulation on the State Financial Monitoring Service of Ukraine. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 537 (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
6. Financial Action Task Force. (2026). *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: The FATF recommendations*. FATF. <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>
7. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism. (2020). *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Ukraine: 2nd enhanced follow-up report & technical compliance re-rating*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/moneyval-2020-9-sr-2nd-enhanced-fur-ua/1680a01d6a>
8. State Financial Monitoring Service of Ukraine. (2025). *Annual report of the State Financial Monitoring Service of Ukraine for 2025*. <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/2025/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%B7%D0%B0%202025%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf> [in Ukrainian].
9. State Financial Monitoring Service of Ukraine. (2024). *Annual report of the State Financial Monitoring Service of Ukraine for 2024*. <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/peremoga/REPORT2024.pdf> [in Ukrainian].
10. State Financial Monitoring Service of Ukraine. (2023). *Annual report of the State Financial Monitoring Service of Ukraine for 2023*. <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2023ukr.pdf> [in Ukrainian].
11. National Agency of Ukraine for Finding, Tracing and Management of Assets. (2026). *Report on ARMA activities for 2025*. <https://arma.gov.ua/files/general/2026/04/14/2025.pdf> [in Ukrainian].
12. National Agency of Ukraine for Finding, Tracing and Management of Assets. (2025). *Report on ARMA activities for 2024*. <https://arma.gov.ua/files/general/2025/03/19/20250319141159-19.pdf> [in Ukrainian].
13. National Agency of Ukraine for Finding, Tracing and Management of Assets. (2024). *Report on ARMA activities for 2023*. <https://arma.gov.ua/files/general/2024/05/22/20240522134111-54.pdf> [in Ukrainian].
14. Egmont Group of Financial Intelligence Units. (2021). *Best Egmont cases: Financial analysis cases 2014–2020*. <https://egmontgroup.org/wp-content/uploads/2021/10/Financial-Analysis-Cases-2014-2020.pdf>
15. Basel Institute on Governance. (2025). *Basel AML Index 2025: 14th Public Edition – Global money laundering and financial crime risk ranking*. <https://baselgovernance.org/resources/publications/basel-aml-index-2025/>
16. On the National Agency of Ukraine for Finding, Tracing and Management of Assets Derived from Corruption and Other Crimes. Law of Ukraine No. 772-VIII (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/go/772-19> [in Ukrainian].

17. Civil Procedure Code of Ukraine. Code of Ukraine No. 1618-IV (2004). <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15> [in Ukrainian].
18. On Prevention of Corruption. Law of Ukraine No. 1700-VII (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18> [in Ukrainian].
19. Karapetian, O. M. (Ed.). (2024). *Financial intelligence: Study guide*. Ternopil: West Ukrainian National University. <https://monography.wunu.edu.ua/index.php/ed/catalog/book/6> [in Ukrainian].

Отримано:	17.05.2026	Beérkezett:	2026.05.17	Received:	17.05.2026
Прийнято до друку:	09.09.2026	Elfogadva:	2026.09.09	Accepted:	09.09.2026
Опубліковано:	30.09.2026	Megjelent:	2026.09.30	Published:	30.09.2026